

la Kilwardbysta piirtyy kuva kiinnostavana ajattelijana, joka pyrki yhdistämään augustinolaisen ajatteluperinteen aristotelismin kanssa. Silloin kun tämä ei ollut mahdollista, Kilwardby suosi enemmän Augustinuksen kuin Aristoteleen ajattelua.

TUOMAS VAURA
TEOL. MAIST., HELSINKI

BOYD TAYLOR COOLMAN
The Theology of Hugh of St. Victor: An Interpretation.
Cambridge: Cambridge University Press 2010.
247 s.

Vuoden 2010 syksyllä ilmestyi Hugo Pyhä-Viktorilaisen teologiaa käsittelevä monografia, jonka on kirjoittanut Boston Collegessa työskentelevä teologian professori Boyd Taylor Coolman. Tämä teos on tervetullut lisä Hugoa koskevaan kirjallisuuteen. Coolman tukeutuu ansiokkaasti uusiin Hugon teosten editioihin ja rakentaa niiden varaan modernia tulkintaa Hugon teksteihin olematta anakronistinen. Coolman kirjoittaa, että hänen tavoitteenaan ei ole kirjoittaa Hugon teologian yleisesitystä. Hän käyttää silti lähteinään lähes kaikkia Hugon teoksia, sanoo haluavansa käsitellä useita teologisia teemoja ja organisoida ne suhteessa toisiinsa. Haluaako Coolman torjua etukäteen mahdollisen kritiikin työtään kohtaan? Kirjassaan hän nimittäin todella kirjoittaa Hugon teologian kokonaistulkintaa.

Coolmanin näkemys Hugon teologiasta on lyhyesti seuraavanlainen. Kristillisen elämän tavoitteena on ihmisen sisäinen uudelleenrakentuminen (*re-formatio*) Jumalan kuvaksi. Siinä ihminen pyrkii sisäisesti rakentamaan asumuksen (*aedificatio*) Jumalan läsnäololle. Tämä rakentuminen tapahtuu määrättyjen hengellisten harjoitusten avulla. Kirjassaan Coolman pyrkii osoitta-

maan sen, miten Hugon monipuolisesta tuotannosta voidaan kattavasti löytää tukea tälle pääväittämälle.

Coolmanin mukaan uudistumisen eli reformaation ideaa sekä siihen liittyviä käytäntöjä ei toistaiseksi ole tutkittu systemaattisesti Hugon teoksista. Coolmanin mukaan Hugon rooli on kuitenkin merkittävä esimodernin reformaation idean kehityskaareissa. Hän viittaa Gerhart Ladnerin teokseen *The Idea of Reform* (1954), joka osoittaa reformaation merkityksen keskiajan kristillisessä kulttuurissa. Ladner analysoi reformaatioon liittyvää latinalaista sanastoa ja kuvailee sen merkitystä erityisesti kristillisessä terminologiassa. Ladnerin metodina on käyttää keskiajan teksteille ominaisia käsitteitä ja termejä, joiden avulla voidaan tehdä moderneja tulkintoja. Ladner on keskittynyt tutkimaan Genesiksen alkuluvuissa mainittua käsitystä, jonka mukaan ihminen on luotu Jumalan kuvaksi ja kaltaiseksi. Ladnerin hyödyntämiä käsitteitä ovat muun muassa *formatio*, *deformatio* ja *reformatio*, joiden avulla voidaan kuvata koko ihmisen soteriologista historiaa luomisesta lankeemukseen ja uudelleenmuotoutumiseen lunastuksessa. Ladner on tutkimuksissaan keskittynyt myöhäisantiikkiin ja varhaiseen keskiaikaan. Coolmanin oma tavoite, jonka hän ilmaisee alaviitteessä, on käyttää Ladnerin tutkimusasetelmaa ja metodologisia välineitä Hugo Pyhä-Viktorilaisen tuotannon analysoimiseen.

Hugo kirjoitti teoksensa vuosien 1118–1141 välisenä aikana Pariisissa. Kun hänen tuotantoaan arvioidaan *reformation* näkökulmasta, koko hänen ajattelunsa jäsentyy osaksi 1100-luvun renessanssia, joka ei ollut vain aatteellinen vire, vaan koski koko sosioekonomista elämää, urbaanin länsimaisen sivistyksen uudelleenheräämistä. Coolmanin mukaan *reformatio* oli 1100-luvulla ulkoista ja rakenteellista, sisäistä ja hengellistä, läsnä tietoisesti ja tiedostamattomasti.

Laajahkon johdantokappaleen lisäksi teoksessa on kolme päälukua. Ensimmäinen käsittelee luomista eli formaatiota sekä ihmisen teologista antropologiaa ja lankeemusta eli de-formaatiota. *De sacramentis* -teoksen alussa Hugo hylkää Platonin *Timaios*-dialogissa esittämän näkemyksen luoja-artesaanista, materiaasta ja muodosta. Hugo toteaa, että Jumala on ainoa ikuinen artesaani, joka luomistyössään asettaa muodon (*forma*) materiaan. Jumalallinen Viisus eli triniteetin toinen persoona määrittelee luomistyön rakenteen ja järjestyksen. Viisus on itse se muoto (*Forma*), jonka kautta luominen tapahtuu. Tämän luomis-teologian keskiössä on kristillinen uusplatonismi. Kaikkien luotujen olentojen substantiaaliset muodot ovat Jumalan ikuisia ideoita. Lankeemuksessa ihmisen kuolematon sielu menetti oman alkuperäisen muotonsa, sillä synty voidaan määrittellä juuri deformaatioksi.

Toinen pääluku tuo esiin sovintustyön merkityksen reformaationa. Kristuksessa ihminen palautuu todelliseen muotoonsa. Kristuksen ihmisyyden muoto, joka on reformaation päämäärä. Kristuksen imitaatio (*imitatio Christi*) on myös osallistumista Kristuksen muotoon (*conformatio Christi*). Tässä luvussa Coolman käsittelee myös kirkkoa ja raamatuntulkintaa koskevia kysymyksiä. Erityisen kiinnostunut hän on Hugon kehittämistä kirkkoa kuvaavista symboleista ja visuaalisista malleista.

Kolmas pääluku tutkii erilaisia käytännöllisiä harjoituksia ja teemoja, jotka ovat osa ihmisen jatkuvaa reformaatiota kristillisessä elämässä. Nämä harjoitukset liittyvät muistin toimintaan, meditaatioon ja moraalikysymyksiin, joista Coolman käyttää yhteisnimitystä ”sielua muokkaavat aktiviteetit” (*soul-forming activities*). Koko Hugon pedagoginen tematiikka integroituu osaksi kolmannen luvun teemoja. Hugon teksteistä omintakeisimpia ovat *De Archa Noe morali* ja *Libellus de forma-*

tione arche, joissa todella paneudutaan rakenteisiin ja rakentamiseen eri muodoissaan. Coolmanin lyhyehkössä analyysissä itse Hugon tekstin sisältö jää sivurooliin.

Kirjan päättää Pyhän Viktorin luostarin elämää käsittelevä alaluku. Luostarin elämää on tutkittu melko paljon, mikä on ymmärrettävää, sillä Pyhän Viktorin luostari sijaitsi Pariisissa, aikansa intellektuaalisessa ja taloudellisessa keskuksessa. Luostarissa toimi avoin koulu ja sen kirjasto oli kuuluisa. Jäsenet olivat sitoutuneita säännönmukaiseen elämään ja luostarilaitoksen rytmiiin. Coolman kiinnittää huomiota luostarilaitoksessa arvostettuun hyvän elämän ja moraalin ihanteeseen. Moraalisuus viittaa hengelliseen elämänsenteeseen ja tahdon disposition. Kuten Coolman toteaa, Hugo liittyy moraalien raamatuntulkintaan. Moraalinen tulkinta on nk. tropologista tulkintaa, jossa etsitään tekstistä viittausta siihen, miten ihmisen tulisi toimia. Coolmanin analyysi jää tässä kohdin suppeaksi. Se johtuu siitä, että käytännössä 1100-luvun tropologiset tulkinnat Raamatun teksteistä olivat hyvin väliä; niitä yhdistää lähinnä ihmisen sielun rakenteiden ja toimintojen käsittely.

Kiinnostavampaa on sen sijaan lukea Coolmanin kuvaus noviisien muotoutumisesta kohti hengellistä täydellisyyttä. Täydellisyyttä tavoitellaan imitoimalla pyhiä ja esikuvallisia henkilöitä sekä käyttämällä erilaisia ulkoisia ja sisäisiä malleja. Ulkoiset mallit voivat liittyä käytökseen, tapoihin ja puheeseen, sisäiset meditaatioon. Tästä Coolman siirtyy käsittelemään Hugon rukouksen muotoja käsittelevää kirjasta *De virtute orandi*, joka Coolmanin mukaan tuo esiin formaation, muotoutumisen, performatiivisen puolen ja pedagogiikan. Ulkoiset toiminnot (rukous) ilmentävät sielun sisäisiä liikkeitä, ja affektoiden liikkeet (*affectionum motus*) täydellistävät nämä ulkoiset liikkeet.

Ansioistaan huolimatta Coolmanin kirja ei ole täysin ongelmaton.

Tekstiä häiritsee ajoittainen kertaus: Coolman esimerkiksi käyttää samoja tekstikatkelmia leipätekstissä toistuvasti. Sivuilla 156 ja 164 hän viittaa samaan Hugon tekstikatkelmaan, jossa neuvotaan miten lukija voi siirtyä kirjaimellisesta raamatuntulkinnasta hengelliseen. Samoin sivuilla 145 ja 190 analysoidaan identtisiä tekstejä, joissa molemmissa kuvataan Nooan arkin rakentumista sisäisesti. Teksti on elliptistä: teemat kiertyvät yhä uudelleen samoihin asetelmiin. Ilmiö on yleinen keskiaikaisissa teksteissä, jotka ovat usein meditatiivisia ja kertaavia, mutta tutkimuksen ei tulisi toistaa kohdettaan näin uskollisesti. Coolman kirjoittaa melko tiiviisti ja vaativasti; uusia termejä tulee jatkuvasti esiin ilman systemaattista analyysiä niiden merkityksistä. Mikäli lukija ei tunne Hugon tekstejä entuudestaan, tulkintojen ymmärtäminen voi jäädä puolitiehen. Coolman ei aseta Hugon teologiaa sen 1100-luvun kontekstiin juuri lainkaan lukuun ottamatta alun muutaman sivun johdantoa Pariisiin vilkkaaseen elämään. Hän ei viittaa muiden keskiaikaisten kirjoittajien, varhaisten teologien tai antiikin kirjoittajien teksteihin, vaan pysyy Hugon omassa tekstimateriaalissa. Moni lukija ehkä kaipaisi laajempaa keskustelua esimerkiksi alaviitteiden ja kirjallisuuden esittelyn avulla.

Toisinaan tekstissä nousee esiin tarve puristaa Hugon teksti tukemaan kirjoittajan omaa teesiä. Eri-laisten *forma*-johdannaisten etsiminen vaikuttaa ajoittain väkinäiseltä. Coolman analysoi *forma*-termiä lukuisin eri esimerkein, mutta jonkinlainen filosofinen katsaus tai analyysi kyseiseen termiin olisi ollut paikallaan. Hugolla itsellään on esimerkiksi 1100-luvulla viktorilaisille tyypillinen epistemologinen teoria, jossa kuvataan objektia (*res*) niin, että siinä on sekä ulkoinen muoto (*forma*), joka voidaan havaita näköaistin avulla, että luonto (*natura*), joka on havaittavissa muiden aistien avulla. Tämän teorian Hugo esitte-

lee teoksissaan *De sacramentis*, *De scripturis et scriptoribus sacris* ja *De tribus diebus*.

Coolmanin työ on silti vaikuttava monessa suhteessa. Hän pyrki systematisoimaan koko Hugon tuotannon pääelementit käytännössä yhden termin – *forma* – ja sen eri liitännäisten (esimerkiksi *restituere*, *reformare*, *reparare*, *conformare*, *deformare*) avulla. Hugon teksteihin tutustuminen ja niiden arviointi on jo itsessään haastava tehtävä, saati tekstien uudelleenluku Coolmanin valitsemasta näkökulmasta. Sinänsä *forma* on oiva valinta. Se on riittävän yleisesti käytetty, sillä on runsaasti eri konnotaatioita ja sen filosofiset ja teologiset perinteet ovat pitkätkä. Coolman onnistuukin avaamaan tällä analyysillään uusia ja rikkaita näkökulmia Hugon ajatteluun ja osoittamaan kuinka keskiaikaisen tekstin voi tuoda osaksi modernia teologista keskustelua.

RITVA PALMÉN
TEOL. TRI, PORVOO

PAUL ROREM
Hugh of St. Victor. Oxford:
Oxford University Press
2009. 235 s.

Vuonna 2009 ilmestyi jo yli kaksikymmentäosaiseksi venyneessä Great Medieval Thinkers -sarjassa Hugo Pyhä-Viktorilaista käsittelevä teos. Kirjan on kirjoittanut Paul Rorem, joka on tunnettu erityisesti Pseudo-Dionysios Areopagitaan ja Johannes Scotus Eriugenaan koskevista tutkimuksistaan sekä keskiajan naisteologian analyyseistä.

Hugoa koskevaa laadukasta tutkimusta on kirjoitettu paljon jo 1900-luvulta alkaen, mutta vasta aivan viime vuosina on syntynyt runsaasti erityisesti saksalaista ja ranskalaista uutta tutkimusta. Myös englanninkielisiä artikkeleita ja monografioita on ilmestynyt kiihtyväl-